INSTYTUT BADAŃ WARIOGRAFICZNYCH · KOMISJA DS. ETYKI I STANDARDÓW BADAŃ

Standardy praktyki badań wariograficznych

Obowiązuje od	19 lutego 2019 r.
Wersja	2.0 – tekst jednolity
Data publikacji wersji	13 października 2026 r.
Wydawca	Instytut Badań Wariograficznych, ul. Twarda 18, 00-105 Warszawa

W skrócie: Standardy praktyki to zasady, według których każdy egzaminator Instytutu przygotowuje, przeprowadza i dokumentuje badanie – od kwalifikacji i aparatury, przez zgodę osoby badanej i przebieg testu, po ochronę danych i kontrolę jakości. Są naszym publicznym zobowiązaniem wobec klientów i osób badanych. Nie są przepisami prawa, nie gwarantują określonego wyniku i nie zastępują decyzji sądu.

Spis treści

- Rozdz. I – Postanowienia ogólne
- Rozdz. II – Kwalifikacje i obowiązki egzaminatora
- Rozdz. III – Aparatura
- Rozdz. IV – Miejsce badania
- Rozdz. V – Przygotowanie badania i zgoda osoby badanej
- Rozdz. VI – Przebieg badania
- Rozdz. VII – Analiza zapisów i wynik badania
- Rozdz. VIII – Ochrona danych i dokumentacja
- Rozdz. IX – Badania w sprawach partnerskich i rodzinnych
- Rozdz. X – Badania pracowników i badania do celów procesowych
- Rozdz. XI – Kontrola jakości
- Rozdz. XII – Komisja ds. Etyki i Standardów Badań. Zgłoszenia
- Rozdz. XIII – Postanowienia końcowe

Mając na uwadze konieczność zapewnienia najwyższej trafności badań, ochrony praw osób badanych oraz zgodności badań z prawem obowiązującym w Rzeczypospolitej Polskiej, Instytut Badań Wariograficznych ustanawia niniejsze Standardy praktyki, wypracowane w toku ponad 15 lat wykonywania badań wariograficznych, ekspertyz i szkoleń egzaminatorów oraz oparte na Standards of Practice American Polygraph Association, standardach British Polygraph Society i wytycznych European Polygraph Association.

ROZDZIAŁ I
Postanowienia ogólne

§ 1. Zakres stosowania

1. Standardy określają minimalne wymagania dotyczące kwalifikacji egzaminatorów, aparatury, miejsca, przygotowania, przebiegu i dokumentowania badań wariograficznych, analizy ich wyników, ochrony danych oraz kontroli jakości.
2. Standardy obowiązują każdego egzaminatora wykonującego badania na rzecz lub w imieniu Instytutu, we wszystkich gabinetach Instytutu oraz w badaniach terenowych.
3. Integralną część Standardów stanowi Kodeks etyki Instytutu.

§ 2. Charakter Standardów

1. Standardy są wewnętrznym aktem Instytutu, wiążącym egzaminatorów wykonujących badania na rzecz lub w imieniu Instytutu. Wobec zleceniodawców i osób badanych stanowią publiczne zobowiązanie Instytutu co do sposobu przeprowadzania badań.
2. Standardy nie są przepisami prawa powszechnie obowiązującego, nie zastępują przepisów prawa ani rozstrzygnięć sądów i innych organów oraz nie stanowią porady prawnej.
3. Standardy nie stanowią gwarancji określonego wyniku badania. Wskazywane przez Instytut wartości skuteczności opisują górną granicę trafności potwierdzoną w badaniach naukowych, osiąganą przy zachowaniu norm, standardów i procedur badania.
4. Standardy nie stanowią certyfikacji ani akredytacji udzielonej przez American Polygraph Association, European Polygraph Association lub British Polygraph Society. Odwołanie do dokumentów tych organizacji oznacza przyjęcie ich wymagań jako wzorca, a nie działanie w ich imieniu.
5. Standardy nie zastępują zgody osoby badanej ani nie uprawniają do przeprowadzenia badania wbrew jej woli.
6. Licencja detektywa ani wpis do rejestru działalności regulowanej w zakresie usług detektywistycznych, posiadane przez Instytut, nie zastępują ani nie potwierdzają kompetencji w zakresie badań wariograficznych, które nie są objęte ustawą z dnia 6 lipca 2001 r. o usługach detektywistycznych.

§ 3. Definicje

Ilekroć w Standardach jest mowa o:

1) **Instytucie** – należy przez to rozumieć Instytut Badań Wariograficznych z siedzibą zarządu w Warszawie przy ul. Twardej 18;
2) **egzaminatorze** – należy przez to rozumieć osobę przeprowadzającą badanie wariograficzne na rzecz lub w imieniu Instytutu;
3) **osobie badanej** – należy przez to rozumieć osobę poddającą się badaniu;
4) **zleceniodawcy** – należy przez to rozumieć osobę fizyczną, osobę prawną, jednostkę organizacyjną lub organ zlecający badanie;
5) **badaniu dowodowym** – należy przez to rozumieć badanie wykonywane z zamiarem wykorzystania jego wyniku w postępowaniu sądowym, przygotowawczym lub dyscyplinarnym;

6) **badaniu jednozagadnieniowym** – należy przez to rozumieć badanie dotyczące jednej sprawy (jednego tematu, np. podejrzenia zdrady albo kradzieży), obejmujące nie więcej niż cztery pytania relewantne; w jednym teście nie łączy się różnych tematów;

7) **badaniu przesiewowym** – należy przez to rozumieć badanie wielozagadnieniowe, w szczególności przedzatrudnieniowe lub okresowe;

8) **pytaniu relewantnym** – należy przez to rozumieć pytanie dotyczące bezpośrednio badanego zdarzenia;

9) **poligramie** – należy przez to rozumieć zapis reakcji fizjologicznych osoby badanej zarejestrowany w trakcie badania;

10) **badaniu terenowym** – należy przez to rozumieć badanie przeprowadzane poza gabinetem Instytutu;

11) **Komisji** – należy przez to rozumieć Komisja ds. Etyki i Standardów Badań działającą przy Instytucie.

ROZDZIAŁ II
Kwalifikacje i obowiązki egzaminatora

§ 4. Kwalifikacje

1. Badania mogą przeprowadzać wyłącznie egzaminatorzy, którzy ukończyli kurs podstawowy dla egzaminatorów badań wariograficznych prowadzony według uznanych międzynarodowych standardów kształcenia egzaminatorów, albo odbyli równoważne szkolenie w służbach państwowych prowadzących badania wariograficzne, albo posiadają adekwatne wykształcenie i udokumentowaną praktykę zawodową w badaniach wariograficznych, zaakceptowane przez Instytut.
2. Warunkiem dopuszczenia do badań jest przejście weryfikacji prowadzonej przez Instytut, która obejmuje: sprawdzenie u źródła dyplomów, certyfikatów i dokumentacji szkoleń; ocenę doświadczenia praktycznego; ocenę dotychczasowej praktyki i postawy etycznej; wykazanie biegłości w stosowanych technikach badawczych i w numerycznej ocenie zapisów; zobowiązanie do przestrzegania Standardów i Kodeksu etyki. Pierwsze badania egzaminatora rozpoczynającego współpracę z Instytutem podlegają pełnej kontroli jakości (§ 17).
3. Badania dowodowe mogą przeprowadzać wyłącznie egzaminatorzy posiadający doświadczenie w sporządzaniu opinii do celów procesowych.
4. Egzaminator jest obowiązany do odbycia co najmniej 30 godzin szkolenia doskonalącego w każdym okresie dwóch lat oraz do udokumentowania tego obowiązku na żądanie Instytutu.

§ 5. Obowiązki

1. Egzaminator jest obowiązany rzetelnie przedstawiać posiadane kwalifikacje oraz nie podejmować się badań wykraczających poza zakres jego kompetencji.
2. Egzaminator odmawia przeprowadzenia badania albo wyłącza się od jego przeprowadzenia w razie wystąpienia konfliktu interesów.

3. Przed badaniem egzaminator ocenia zdolność osoby badanej do poddania się badaniu, uwzględniając w szczególności jej stan zdrowia, przyjmowane leki, zmęczenie, wiek i stan emocjonalny. W razie wątpliwości badanie odracza się.

ROZDZIAŁ III
Aparatura

§ 6.

1. Badania przeprowadza się wyłącznie przy użyciu atestowanych wariografów cyfrowych, z aktualnym oprogramowaniem.
2. W trakcie badania rejestruje się co najmniej cztery kanały fizjologiczne:
   1) oddech piersiowy i brzuszny – za pomocą dwóch niezależnych czujników;
   2) aktywność elektrodermalną skóry;
   3) aktywność układu krążenia;
   4) ruchy ciała – za pomocą czujnika ruchu pozwalającego wykryć próby zakłócenia badania.
3. Sprawność aparatury sprawdza się przed każdym badaniem. Niedopuszczalne jest przeprowadzenie badania przy użyciu aparatury niesprawnej lub nieskalibrowanej.

ROZDZIAŁ IV
Miejsce badania

§ 7.

1. Badanie przeprowadza się w pomieszczeniu zapewniającym prywatność oraz wolnym od czynników rozpraszających.
2. Miejsce badania musi spełniać normy pozwalające na rzetelne przeprowadzenie badania. O tym, czy pomieszczenie spełnia te wymagania, ostatecznie decyduje egzaminator.
3. Warunki całkowitego braku czynników zewnętrznych są możliwe wyłącznie w badaniach laboratoryjnych, w gabinecie Instytutu. Przed badaniem terenowym egzaminator ocenia, czy możliwe jest przeprowadzenie go bez zakłóceń zewnętrznych; w razie oceny negatywnej proponuje inne pomieszczenie, inny termin albo badanie w gabinecie.
4. W trakcie testu w pomieszczeniu przebywają wyłącznie egzaminator i osoba badana, chyba że przepisy prawa stanowią inaczej lub udział innej osoby jest niezbędny, w szczególności tłumacza.
5. Badanie prezentowane publicznie ma charakter wyłącznie demonstracyjny i nie stanowi podstawy do wyrażenia opinii o prawdomówności.

ROZDZIAŁ V

Przygotowanie badania i zgoda osoby badanej

§ 8. Przygotowanie

1. Egzaminator zapoznaje się z opisem sprawy i przedstawionymi materiałami oraz ustala ze zleceniodawcą zakres badania. Ostateczne brzmienie pytań ustala egzaminator.
2. Wszystkie pytania testowe omawia się z osobą badaną przed przeprowadzeniem testu. Niedopuszczalne jest zadawanie w trakcie testu pytań, które nie zostały wcześniej omówione.

§ 9. Zgoda

1. Badanie przeprowadza się wyłącznie za dobrowolną, świadomą zgodą osoby badanej, wyrażoną na piśmie.
2. Przed wyrażeniem zgody osoba badana otrzymuje informację o celu i przebiegu badania, o odbiorcach wyniku oraz o prawie do przerwania badania w każdym czasie, bez podawania przyczyny.
3. W razie przerwania badania przez osobę badaną egzaminator niezwłocznie je kończy.
4. Egzaminator zachowuje neutralność; niedopuszczalne jest wywieranie presji na osobę badaną, stosowanie gróźb lub składanie obietnic.

ROZDZIAŁ VI

Przebieg badania

§ 10. Techniki badawcze

1. Stosuje się wyłącznie techniki zwalidowane naukowo, których dokładność potwierdzono w opublikowanych badaniach, w wysokości co najmniej:
   1) 90% – w badaniach dowodowych;
   2) 86% – w badaniach równoległych;
   3) 80% – w badaniach śledczych i wewnętrznych.
2. Badanie jednozagadnieniowe obejmuje nie więcej niż cztery pytania relewantne dotyczące jednej sprawy – zdarzeń o tej samej tematyce. Różnych tematów nie łączy się w jednym teście.
3. Badanie przesiewowe ma charakter wstępny; każde wskazanie wymaga weryfikacji w badaniu jednozagadnieniowym.
4. Przed testami właściwymi przeprowadza się test zapoznawczy. Odstęp między pytaniami wynosi co najmniej 20 sekund, a test powtarza się w co najmniej trzech seriach.

§ 11. Czas i organizacja badania

1. Na każde badanie planuje się co najmniej 90 minut. Pełna procedura trwa zwykle od 1,5 do 2 godzin.
2. Egzaminator przeprowadza nie więcej niż pięć badań w ciągu dnia.

3. Badanie przeprowadza egzaminator osobiście, w obecności osoby badanej.
4. Badania nie nagrywa się w formie audiowizualnej, chyba że zostało to wcześniej uzgodnione, a zgodę wyrazili zarówno osoba badana, jak i zleceniodawca lub organizator badania.

ROZDZIAŁ VII
Analiza zapisów i wynik badania

§ 12.

1. Zapisy ocenia się zwalidowaną metodą numeryczną, w szczególności z wykorzystaniem Empirical Scoring System, wspomaganą algorytmami oprogramowania.
2. Przed przekazaniem wyniku każdy zapis i raport przechodzi kontrolę jakości na zasadach określonych w § 17. W razie wątpliwości co do oceny zapisu egzaminator zasięga opinii innego egzaminatora Instytutu.
3. Wynik badania jednozagadnieniowego określa się jako: reakcje wskazujące na nieszczerość (DI – *Deception Indicated*), brak reakcji wskazujących na nieszczerość (NDI – *No Deception Indicated*) albo wynik nierozstrzygnięty (INC – *Inconclusive*). Wynik badania przesiewowego określa się jako: reakcje istotne (SR – *Significant Response*), brak reakcji istotnych (NSR – *No Significant Response*) albo wynik nierozstrzygnięty (INC). Wynik testu rozpoznania, w szczególności testu informacji ukrytych, określa się jako: reakcje wskazujące na rozpoznanie (RI – *Recognition Indicated*) albo brak reakcji wskazujących na rozpoznanie (NRI – *No Recognition Indicated*). Egzaminator wydaje wynik nierozstrzygnięty (INC) albo odstępuje od wyrażenia opinii (NO – *No Opinion*), jeżeli jakość danych nie pozwala na wiarygodną ocenę lub okoliczności badania podważają zaufanie do wniosku.
4. Niedopuszczalne jest dostosowywanie wyniku do oczekiwań zleceniodawcy.
5. Omówienie i wstępna lub całkowita analiza wyników przez egzaminatora następują bezpośrednio po badaniu. Pisemną ekspertyzę, dokumentującą przebieg badania, uzyskane wyniki i wnioski egzaminatora, sporządza się na życzenie za uzgodnioną opłatą, a w badaniach dowodowych – w każdym przypadku.
6. Analizę dokumentuje się w sposób umożliwiający jej odtworzenie przez innego egzaminatora.

ROZDZIAŁ VIII
Ochrona danych i dokumentacja

§ 13.

1. Dane osobowe przetwarza się zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 (RODO) oraz polityką prywatności Instytutu.
2. W badaniach prywatnych Instytut nie przechowuje i nie gromadzi danych osobowych ani danych wrażliwych pozyskanych w toku badania. Na życzenie zleceniodawcy dane mogą zostać zarchiwizowane.

3. Poligramy stanowią dane wrażliwe i mogą zostać wydane wyłącznie na polecenie sądu, prokuratury lub Policji.
4. Dokumentację badań dowodowych przechowuje się zgodnie ze zleceniem organu i obowiązującymi przepisami.
5. Wynik badania udostępnia się wyłącznie osobom wskazanym w zgodzie osoby badanej albo organowi zlecającemu badanie.

ROZDZIAŁ IX
Badania w sprawach partnerskich i rodzinnych

§ 14.

1. Badania dotyczące wiarygodności zachowań w relacjach osobistych, w szczególności między małżonkami, partnerami, rodzicami i dziećmi oraz członkami rodziny, przeprowadza się według zasad określonych w niniejszym paragrafie, które uzupełniają pozostałe postanowienia Standardów. Zasady te chronią osobę badaną, której wynik dotyczy w sposób szczególnie osobisty, i obejmują: dobrowolność udziału i zgodę odbieraną bez obecności partnera, ograniczenie roli egzaminatora do oceny wiarygodności, badanie wyłącznie w neutralnym gabinecie, pytania o konkretne zachowania w teście jednozagadnieniowym, ścisłe określenie kręgu osób, którym przekazuje się wynik, oraz poufność informacji uzyskanych w toku badania.
2. Zgodę na badanie uzyskuje się od osoby badanej osobno, bez obecności partnera lub innej osoby zlecającej badanie.
3. Egzaminator ocenia wyłącznie wiarygodność; nie udziela porad, nie prowadzi mediacji ani terapii.
4. Badanie przeprowadza się w neutralnym gabinecie; niedopuszczalne jest przeprowadzenie badania w miejscu zamieszkania stron. Osoby zainteresowane wynikiem nie są obecne podczas testu; za zgodą egzaminatora mogą uczestniczyć w rozmowie wstępnej.
5. Egzaminator dokumentuje, czy badanie zlecono z własnej inicjatywy, czy na skierowanie specjalisty. Wynik przekazuje się osobie badanej i osobom wskazanym w zgodzie, a w przypadku skierowania – także specjaliście kierującemu.
6. Pytania dotyczą konkretnych zachowań, a nie uczuć ani zamiarów. Stosuje się test jednozagadnieniowy obejmujący od jednego do czterech pytań relewantnych. Wszystkie pytania omawia się z osobą badaną i uzyskuje jej akceptację przed testem; pytanie, na które osoba badana nie wyraża zgody, usuwa się.
7. Ujawnienie wyniku osobom innym niż wskazane w ust. 5 jest dopuszczalne wyłącznie za zgodą osoby badanej albo gdy wynika to z przepisów prawa, w szczególności w sprawach dotyczących ochrony dziecka lub osoby zależnej.

ROZDZIAŁ X

Badania pracowników i badania do celów procesowych

§ 15.

1. Badanie pracownika lub kandydata do pracy jest dobrowolne. Odmowa poddania się badaniu nie może stanowić podstawy niekorzystnego traktowania. Badanie przeprowadza się z poszanowaniem przepisów Kodeksu pracy i RODO.
2. W postępowaniu karnym badanie przeprowadza się wyłącznie za zgodą osoby badanej, z zachowaniem art. 192a § 2 i art. 199a Kodeksu postępowania karnego. Niedopuszczalne jest przeprowadzenie badania w toku przesłuchania (art. 171 § 5 Kodeksu postępowania karnego).
3. Jeżeli sąd wezwie egzaminatora na rozprawę w związku ze sporządzoną przez niego ekspertyzą, Instytut nie pobiera z tego tytułu od zleceniodawcy dodatkowych opłat.

§ 16. Opinia do celów procesowych

1. Opinię lub ekspertyzę do celów procesowych sporządza się w granicach przedmiotu i zakresu określonego przez organ zlecający badanie albo przez zleceniodawcę, z udzieleniem odpowiedzi na postawione pytania (art. 194 pkt 2 Kodeksu postępowania karnego). Egzaminator nie wypowiada się w kwestiach wykraczających poza ten zakres ani niewymagających wiadomości specjalnych (art. 193 § 1 Kodeksu postępowania karnego).
2. Opinia zawiera co najmniej elementy wymienione w art. 200 § 2 Kodeksu postępowania karnego, w szczególności dane egzaminatora i innych osób uczestniczących w badaniu, czas przeprowadzenia badania i datę wydania opinii, sprawozdanie z przeprowadzonych czynności i spostrzeżeń oraz oparte na nich wnioski, a także podpis.
3. Opinię formułuje się zwięźle, w sposób pełny, jasny i wolny od sprzeczności (art. 201 Kodeksu postępowania karnego), z ograniczeniem treści do informacji niezbędnych do udzielenia odpowiedzi na postawione pytania. Wnioski opinii odróżnia się wyraźnie od opisu przebiegu badania.
4. Opinia nie zawiera ocen należących do organu postępowania, w szczególności oceny wiarygodności innych dowodów ani rozstrzygnięcia o winie; ocena dowodów, w tym dowodu z opinii, należy do organu (art. 7 Kodeksu postępowania karnego).
5. Dokument z wynikiem badania i opisem jego przebiegu, w tym opinia lub ekspertyza, nie zawiera i nie jest uzupełniany nagraniami audio ani audiowizualnymi, poligramami ani innymi danymi wykraczającymi poza niezbędny zakres. Przepisy nie wymagają dołączania takich materiałów do opinii (art. 200 § 2 Kodeksu postępowania karnego), a ich przekazywanie byłoby sprzeczne z zasadą minimalizacji danych (art. 5 ust. 1 lit. c RODO). Poligramy oraz – jeżeli zostały wykonane za zgodą, o której mowa w § 11 ust. 4 – nagrania wydaje się wyłącznie na polecenie sądu, prokuratury lub Policji.
6. W postępowaniu cywilnym przepisy ust. 1–5 stosuje się odpowiednio, z uwzględnieniem przepisów Kodeksu postępowania cywilnego o dowodzie z opinii biegłego.

ROZDZIAŁ XI

Kontrola jakości

§ 17.

1. Instytut prowadzi okresowy przegląd badań każdego egzaminatora.
2. Na żądanie zespołu kontroli jakości egzaminator udostępnia, w zakresie, w jakim dane zostały zarchiwizowane, zapisy, listę pytań, informacje od zleceniodawcy oraz raport.
3. W badaniach dowodowych kontrola jakości jest obligatoryjna.
4. Pierwsze badania egzaminatora rozpoczynającego współpracę z Instytutem podlegają pełnej kontroli jakości.

ROZDZIAŁ XII

Komisja ds. Etyki i Standardów Badań. Zgłoszenia

§ 18.

1. Komisja nadzoruje przestrzeganie Standardów i Kodeksu etyki oraz rozpatruje zgłoszenia dotyczące badań.
2. Zgłoszenie może wnieść osoba badana, zleceniodawca lub osoba trzecia: na adres poczty elektronicznej biuro@wariograf.com.pl, telefonicznie albo pisemnie na adres siedziby Instytutu.
3. Zgłoszenie rozpatruje niezależny egzaminator wyznaczony przez Komisję w terminie 14 dni roboczych od dnia jego otrzymania.
4. Egzaminator, którego dotyczy zgłoszenie, ma prawo ustosunkować się do ustaleń przed wydaniem rozstrzygnięcia.
5. Naruszenie Standardów może skutkować w szczególności obowiązkiem odbycia dodatkowego szkolenia, przeprowadzaniem badań pod nadzorem, zawieszeniem albo zakończeniem współpracy z Instytutem.

ROZDZIAŁ XIII

Postanowienia końcowe

§ 19.

1. Standardy obowiązują od dnia 19 lutego 2019 r.
2. Niniejszy tekst jednolity (wersja 2.0), opublikowany w dniu 13 października 2026 r., uwzględnia zmiany wprowadzone od dnia wejścia Standardów w życie.
3. Standardy podaje się do publicznej wiadomości na stronie internetowej Instytutu.
4. Zmiany Standardów wprowadza Instytut po zasięgnięciu opinii Komisji. Zmiany obowiązują od dnia ich opublikowania, chyba że wskazano termin późniejszy.

Akty i dokumenty źródłowe: (omówienia badań naukowych, na których opierają się Standardy, zawiera baza Badania naukowe IBW)

1. American Polygraph Association, *Standards of Practice* (nowelizacja z dnia 23 sierpnia 2024 r.).
2. American Polygraph Association, Ad Hoc Committee on Validated Techniques, *Meta-Analytic Survey of Criterion Accuracy of Validated Polygraph Techniques*, „Polygraph" 2011, 40(4).
3. British Polygraph Society, *Standards of Practice*, wersja 1.0.
4. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. 2026 poz. 490): art. 7, art. 171 § 5, art. 192a, art. 193, art. 194, art. 199a, art. 200, art. 201.
5. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (przepisy o dowodzie z opinii biegłego).
6. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy.
7. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. (RODO).